

คุณลักษณะภาวะผู้นำบารมีที่ส่งผลต่อการพัฒนา ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

The Characteristic of Leadership's Charisma Effecting Development on the Philosophy of Sufficiency Economy

นคเวศ ณ พัทลุง¹

บุวิมลน์ วุฒิเมธี²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำบารมีและผลสัมฤทธิ์
การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ศึกษาอำนาจการพยากรณ์ของปัจจัย
คุณลักษณะภาวะผู้นำบารมีต่อผลสัมฤทธิ์การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3)
วิเคราะห์คุณลักษณะภาวะผู้นำบารมีกับผลสัมฤทธิ์การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ในภาคสนาม การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
375 คน คือ "ผู้นำองค์กรเครือข่ายพัฒนาชุมชนดีเด่น" ซึ่งเป็นแกนหลักสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้าน
เศรษฐกิจพอเพียง "อยู่เย็น เป็นสุข" และได้รับรางวัลพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี ประจำปี 2554 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม
"คุณลักษณะภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับตามวิธีของครอนบาคเท่ากับ 0.9604 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่
ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์สัมประสิทธิ์สัมพันธ์ และ
วิเคราะห์สมการถดถอยพหุ ส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมายคือ ผู้นำภาครัฐและผู้นำภาค

¹ อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ถนนราชสีมา เขตดุสิต
กรุงเทพมหานคร 10300

² ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ประธานสมาพันธ์องค์การบริหารพัฒนาชุมชนแห่งประเทศไทย ซอยเสนานิคม 1 ถนนพหลโยธิน
แขวงลาดพร้าว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900

ประชาชน ผลการวิจัยพบว่า "คุณลักษณะหลัก"ของภาวะผู้นำบารมีที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ต่อการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังสมการพยากรณ์ $y = 0.246 x_1 + 0.239 x_2 - 0.131 x_3 + 0.155 x_4$ เมื่อ X_1 แทนการมีวิสัยทัศน์ที่เข้มแข็ง X_2 ความสามารถทางการบริหาร X_3 การมุ่งปฏิบัติให้บรรลุผล (แปรผกผัน) และ X_4 แบบอย่างเชิงจิตใจ ส่วน"คุณลักษณะรอง" ภาวะผู้นำบารมีที่มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มี 2 คุณลักษณะ ได้แก่ X_5 ทักษะทางสังคม และ X_6 แบบอย่างเชิงพฤติกรรม ส่วนคุณลักษณะของภาวะผู้นำบารมีที่ไม่มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มี 2 คุณลักษณะ X_7 การทำให้สมาชิกรู้สึกสามารถ X_8 แบบอย่างเชิงคุณสมบัติ

Abstract

The objectives of this research were as followed; 1) to study characteristic of leadership's charisma and development effective on the philosophy of sufficiency economy, 2) to study characteristic of leadership's charisma affects development on the philosophy of sufficiency economy, 3) Analysis attribute the development of charismatic leadership based on the sufficiency economy philosophy in the field. This research is a survey research. Collect data from a total population of 375 is "Outstanding leadership development network" which is the mainstay of the village economy self-sufficient "yuyen pensuk" award ceremony of the Princess Maha Chakri Sirindhorn in 2011. The collection tool was the questionnaires "The characteristic of leadership effecting development on the philosophy of sufficiency economy" which researcher created that the reliability Cronbach's Alpha Coefficient was equal to 0.948. Data analysis method consisted of percentage, mean, standard deviation (S.D), one-way ANOVA test, LSD correlation coefficient, and multiple regression analysis. The target depth interviews with leaders of government and civil society leaders. The results of this research was found that the "core competency" charismatic leadership that affect achievement in developing the philosophy of sufficiency economy. The equation $y = 0.246 x_1 + 0.239 x_2 - 0.131 x_3 + 0.155 x_4$ on the X_1 StrongVisionary X_2 Management Ability X_3 An action orientation X_4 Mental The characteristic "secondary competency" charismatic leadership and effectiveness of the philosophy of sufficiency economy

are two features of X3 social skills X7 behavior. The characteristics of charismatic leadership that does not affect the effectiveness of the philosophy of sufficiency economy has two features that allow X4 make a member feel capable and X6 Attributes

บทนำ

"การพัฒนา (Development)" เป็นสิ่งที่ทุกสังคมยอมรับและให้ความสำคัญ และพยายามหาทางที่จะไปสู่ผลสัมฤทธิ์ ด้วยแนวทางและวิธีการต่างๆ ตามระบบความคิด ความเชื่อ และปรัชญาที่เรียกว่า "กระบวนทัศน์การพัฒนา" (Development paradigm) ที่ปรากฏอยู่ในสังคม ซึ่งไม่ได้คงที่ตายตัวอยู่ตลอดไป เพราะแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเป็นแนวความคิดเชิงปทัสฐาน (Normative Concept) จึงมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามปัจจัยที่เกี่ยวข้อง (Goldsavert, 1985, p. 3) กระบวนทัศน์การพัฒนาในสังคมใดสังคมหนึ่งย่อมมีอิทธิพลในการกำหนดอุดมการณ์ เป้าหมายและแนวทาง รวมถึงนโยบายและกลยุทธ์การพัฒนาอันมีผลต่อวิถีการดำรงชีวิตด้านต่างๆ ของคนในสังคมนั้น

สังคมไทยในอดีตเป็นสังคมที่มีวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย เศรษฐกิจพื้นฐานเป็นการผลิตเพื่อยังชีพ สำหรับการบริโภคใช้สอยในครัวเรือนและชุมชน มีใช้เพื่อการแลกเปลี่ยนในระบบ เศรษฐกิจเพื่อการค้า วัตถุประสงค์ในการผลิตสำหรับการดำรงชีพได้มาจากสภาพธรรมชาติที่อยู่รอบตัว ทำให้วิถีชีวิตของคนในสังคมมีความใกล้ชิดผูกพันและตระหนักในคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเป็นความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติและความสัมพันธ์ทางสายเลือดเป็นหลัก วิถีชีวิตเช่นนี้มีความเหมาะสมกับการใช้ทรัพยากรร่วมกัน การแบ่งปันผลผลิต และการพึ่งพาอาศัยกันในด้านต่างๆ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และพรพิไล เดิศวิชา, 2537)

จวบจนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในสังคมไทย เมื่อประเทศได้ก้าวเข้าสู่กระบวนการพัฒนาที่มุ่งเน้นความทันสมัยตามแบบตะวันตกในรูปแบบต่างๆ เช่น การเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ การให้ความช่วยเหลือผ่านโครงการเงินกู้ การให้คำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศ เป็นต้น การเผยแพร่ความคิดดังกล่าวได้สร้าง ความหมายในลักษณะคู่ตรงข้ามคู่หนึ่งให้เกิดขึ้นคือ "การพัฒนา" (Development) และความด้อยพัฒนา (Underdevelopment) เพื่อการจัดแบ่งประเภทของประเทศต่างๆออกเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว กับประเทศที่ยังด้อยพัฒนา (ไชยรัตน์ เจริญสินโอสถ, 2540, น. 87)

จนมีผลทำให้ประเทศไทยถูกให้ความหมายว่าเป็นประเทศด้อยพัฒนาประเทศหนึ่ง การให้ความหมายเช่นนี้ มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์การพัฒนาของประเทศไทยจากวิถีชีวิตแบบยังชีพและเคารพต่อสิ่งแวดล้อมมาเป็นวิถีชีวิตแบบทันสมัยแบบตะวันตก ความหมายและกฎเกณฑ์สังคมทันสมัยได้แผ่ขยายอิทธิพลเข้าครอบงำวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ และคุณค่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอย่างกว้างขวางในที่สุดเกิดกระแสความต้องการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยอย่างต่อเนื่อง และผลักดันให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบดังปรากฏชัดเจนในรูปแบบของแผนพัฒนาประเทศที่เรียกว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 (2504-2509) และฉบับต่อมา (ณรงค์ พ่วงพิศ และสุรวุฒิ ปัตย์ใสง 2542, น. 5)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กล่าวถึง ผลการพัฒนาที่ผ่านมาว่า เศรษฐกิจของประเทศไทยมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 7 ต่อปี ประชากรมีรายได้ต่อหัวเพิ่มขึ้นประมาณ 30 เท่า คนไทยส่วนใหญ่ได้รับบริการโครงสร้างพื้นฐานและบริการพื้นฐานทางสังคมมากขึ้นในระดับที่น่าพอใจ ไม่ว่าจะเป็นถนนไฟฟ้าน้ำประปา รวมทั้งการศึกษาและสาธารณสุข อย่างไรก็ตาม การพัฒนาที่ได้ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม และสิ่งแวดล้อมด้วย การพัฒนาที่มุ่งเน้นการแข่งขันเพื่อสร้างความมั่นคงในด้านรายได้ ทำให้สังคมไทยมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น คนในสังคมมีปัญหาด้านพฤติกรรมคือ การยอหย่อนในศีลธรรม จริยธรรม เขารัดเขาเปรียบผู้อื่น พร้อมทั้งจะทำทุกอย่างเพื่อประโยชน์ของตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผู้อื่นหรือสังคม ส่งผลให้วิถีชีวิตและค่านิยมดั้งเดิมที่ฝังรากลึกของไทยสูญสลายไป กล่าวโดยสรุปผลของการพัฒนาที่เน้นความทันสมัยเป็นการพัฒนาที่เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา และการพัฒนาไม่ยั่งยืน นำไปสู่การล่มสลายของชุมชนหรือชุมชนอยู่ในสภาพที่อ่อนแอ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป., น. 1-3)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ปัจจุบันแนวทางในการพัฒนาที่เกิดขึ้นเป็นการพัฒนาแบบกระแสทุนนิยม (Capitalism) หรือ เป็นการพัฒนาในลักษณะไม่มีขีดจำกัด (Unlimited development) ที่มุ่งผลทางเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาทั้งสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย ชยะล้นเมือง น้ำเสีย อากาศเป็นพิษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาภาวะโลกร้อน (Global Warming) คนรุ่นใหม่มีความสุขจากการใช้เทคโนโลยี เกิดค่านิยมที่หรูหรา ฟุ่มเฟือย เกิดความเห็นแก่ตัวและมีการทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาต่างๆ เหล่านี้มีแนวโน้มที่จะขยายตัวมากขึ้นในอนาคต เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาที่ผ่านมาขาดสมดุลในบริบทของการพัฒนา

จากพระปณิธานที่ว่า "เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขของ
มหาชนชาวสยาม" ซึ่งได้ทรงแสดงออกอย่างเป็นรูปธรรมต่อสังคมไทยตลอดมา ประชาชนไทย
ทุกคนล้วนได้รับพระมหากรุณาธิคุณถ้วนหน้า จากการได้อาศัยอยู่บนพื้นแผ่นดินไทยอย่าง
ร่มเย็นผาสุก และที่สำคัญ คือ ทรงมีพระราชดำริชี้แนะอยู่ตลอดเวลาเกี่ยวกับแนวทางในการ
แก้ไขปัญหาความยากจน และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น ตลอดจนแนวทางใน
การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน

"หลักเศรษฐกิจพอเพียง" เป็นปรัชญาที่ชี้แนวทางการดำรงชีวิตที่พระบาทสมเด็จพระ
พระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดชมีพระราชดำริแก่ชาวไทยนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา
(พระบรมราชาวาท, 2517) ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในทางเศรษฐกิจและสาขาอื่นๆ มาร่วมกันประมวลและกลั่นกรองพระราช
ดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อบรรจุและทำการจัดเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) และฉบับที่ 10 (พ.ศ.
2550-2554) มีพัฒนาใช้แนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ นอกจากนี้
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ได้รับการเชิดชูเป็นอย่างสูงจากองค์การสหประชาชาติ ว่าเป็นปรัชญา
ที่มีประโยชน์ต่อประเทศไทยและนานาประเทศ และสนับสนุนให้ประเทศสมาชิกยึดเป็นแนวทางสู่
การพัฒนาแบบยั่งยืน (United Nations, 2006)

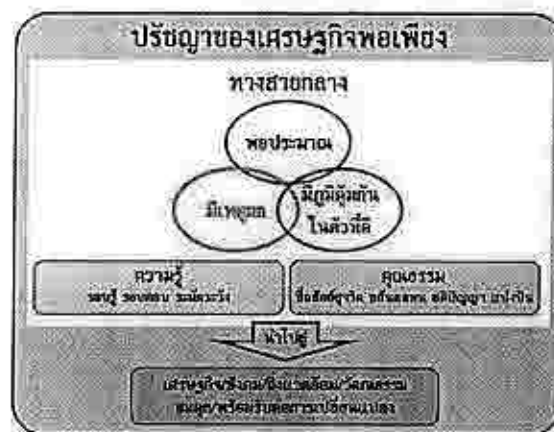
การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมีพอกิน พอใช้ของ
ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้
พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่
สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดย
ไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่
สมดุลในเรื่องต่างๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด

(ที่มา: สำนักราชเลขาธิการ, 2518: น. 208)

จากพระบรมราชาวาท พระองค์ท่านได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนามนพื้นฐาน
"การพึ่งตนเอง" ความพอมีพอกิน พอมีพอใช้ การรู้จักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมี
เหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกัน ตระหนักถึงการพัฒนาตามลำดับขั้นตามหลักวิชา ตลอดจนมีคุณธรรม
เป็นกรอบในการดำรงชีวิต แต่กระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง หรือการนำไปประยุกต์ใช้
ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ทุกภาคส่วนของสังคมอันประกอบด้วย ภาคเอกชน ภาคประชาชน รวมทั้ง
หน่วยงานภาครัฐ จะต้องร่วมแรงร่วมใจกันเพื่อให้เกิดผลที่แท้จริง หลายๆ รัฐบาลที่ผ่านมา ได้มี

ความพยายามนำหลักการดังกล่าวมาใช้ในการบริหารประเทศ แต่ก็สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในระดับหนึ่งเท่านั้น

จากสาระของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้เผยแพร่ได้ในปี พ.ศ. 2542 แล้วนั้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547) ได้สรุปกรอบแนวคิดออกมาเป็น 3 คุณลักษณะ (ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว) โดยมีเงื่อนไข (คุณธรรม และความมี) และเป้าหมาย (สมดุล มั่นคง ยั่งยืน) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1: หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
(ที่มา: สำนักงาน กปร., 2550, น. 23)

ในการบรรลุผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาใดๆ รวมทั้งการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการพัฒนา ย่อมจะต้องมาจากเหตุปัจจัยหลายประการ ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนานั้น มีอยู่ด้วยกันหลายปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ และปัจจัยทางสังคม ฯลฯ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ เรียกว่า "ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนา" ส่วนปัจจัยภายใน ได้แก่ ตัวผู้นำ ค่านิยมของสมาชิก การตัดสินใจที่ไม่ดี ปัญหาด้านการสื่อสารที่ไม่ดี ปัญหาแรงงาน ฯลฯ และปัจจัยด้านผู้นำ เป็นปัจจัยประการหนึ่งที่สำคัญ และส่งผลต่อการพัฒนา ซึ่งลักษณะการพัฒนานั้นสามารถเกิดได้ทั้งใน องค์การแบบหน่วยงาน และองค์การแบบชุมชนซึ่งทุกชุมชนนิยมเรียก ผู้นำว่าเป็น "นักพัฒนา ผู้นำแห่งการพัฒนา" ส่วนในหน่วยงานมีศัพท์เรียกใหม่เกิดขึ้นเพื่อให้เกิดอำนาจในการพัฒนา คือ "ผู้นำการเปลี่ยนแปลง" และมีผลสำคัญยิ่งในหน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน เพราะบุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ในการริเริ่ม และสามารถในการปรับเปลี่ยนบริบทตามที่ต้องการได้ สอดคล้องกับ Berlew (1974) กล่าวว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะพยายามนำการเปลี่ยนแปลงภายในองค์การ ซึ่งแตกต่าง

จากผู้ที่มีบทบาทในการพัฒนาสังคมและชุมชน ที่จำเป็นต้องมีลักษณะพิเศษที่ เรียกว่า "ผู้นำ
บารมี (Charisma Leadership)" ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมและชุมชน ดังนั้นภาวะ
ผู้นำบารมี จะมีคุณลักษณะคล้ายคลึงกับคุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change
Agent)

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น คุณลักษณะภาวะผู้นำโดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณลักษณะ
ผู้นำแบบมีบารมีเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งต่อผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาชุมชนในบริบทของ
สังคมไทย แต่อย่างไรก็ดี ผลการศึกษาวิจัยในระยะเวลาที่รัฐบาลได้ส่งเสริมการดำเนินงาน
พัฒนาชุมชนบนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ตั้งแต่ฉบับที่ 8 เป็นต้นมา มักเป็นการศึกษาการพัฒนาชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการ
ดำเนินงานในรูปแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพ ส่วนงานวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของการ
ดำเนินงานการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันเนื่องมาจากการมีคุณลักษณะภาวะ
ผู้นำบารมี นั้นยังไม่มีการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยดังกล่าวแต่อย่างไร ด้วยเหตุนี้การศึกษา
คุณลักษณะภาวะผู้นำบารมี ที่ส่งผลต่อการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงมีความ
น่าสนใจและมีความสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้ในทางวิชาการ และในการนำไปประยุกต์ใช้
ในการบริหารราชการแผ่นดินให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการพัฒนาประเทศชาติ ชุมชน และสังคม
อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำบารมี และผลสัมฤทธิ์การพัฒนาตามหลัก
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อศึกษาอำนาจการพยากรณ์ของปัจจัยคุณลักษณะภาวะผู้นำบารมี ต่อ
ผลสัมฤทธิ์การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะภาวะผู้นำบารมี กับ ผลสัมฤทธิ์การพัฒนาตามหลัก
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในภาคสนาม

ประโยชน์จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะได้รับประโยชน์ทั้งทางด้านวิชาการและด้านการ
นำไปใช้ กล่าวคือ ประโยชน์ทางด้านวิชาการ ได้ความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำบารมี ที่เหมาะสมใน

การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งในส่วนของแนวทฤษฎี และการนำไปประยุกต์สู่การปฏิบัติ ส่วนประโยชน์ทางด้าน การนำไปใช้ นำไปส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำ และภาวะผู้นำ ให้แก่ ผู้นำชุมชน สังคม หรือผู้นำหมู่บ้าน ที่เป็นเป้าหมายที่จะพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหน่วยงานอื่นๆ จะนำข้อค้นพบไปพัฒนาภาวะผู้นำภายในองค์กรให้ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการ ซึ่งจะเป็นส่วนร่วม ในการขยายขอบเขตของการพัฒนาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรในกรอบแนวคิดดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้รวบรวมตัวชี้วัดการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นคัดเลือกปัจจัยที่สำคัญ (Major factor selection) ไปตั้งเป็นองค์ประกอบหลักได้ 5 ด้าน (ดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบการวัดผลการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

	คนจิตใจ (Mind)	สังคม (Social)	เศรษฐกิจ (Economic)	เทคโนโลยี (Technology)	ทรัพยากร (Resources)
1) Terms model (สัญญา สัญญาวิวัฒน์และคณะ, 2536)	✓	✓	✓	✓	✓
2) ตัวแบบพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต, 2539)	✓	✓	-	✓	✓
3) ตัวแบบการพัฒนายั่งยืน (พระเทพโฆสิต, 2540)	✓	-	-	✓	✓
4) ตัวแบบสามพัฒนา (ธรรมรักษ์ ยารพิสิษฐ์, 2543)	✓	✓	✓	✓	✓
5) ทฤษฎีใหม่ในการพัฒนาประเทศ (มูลนิธิวิจัยพัฒนา, 2544)	✓	✓	✓	✓	✓
6) แนวทางที่ชุมชนนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ (สภาผู้นำชุมชนแห่งชาติ, 2549)	✓	✓	✓	✓	✓
7) หลักการพึ่งพาตนเอง (กปร., 2550)	✓	✓	✓	✓	✓
8) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง (กรมการพัฒนาชุมชน, 2554)	✓	✓	✓	✓	✓
9) รักษ์ป่าสร้างคน 84 ตำบล วิถีพอเพียง (ปศท., 2554)	✓	✓	✓	✓	✓

2. คุณลักษณะภาวะผู้นำบารมี เป็นการสร้างตัวแปรแบบสามเส้า ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำบารมีแบบตะวันตก 17 ทฤษฎี อาทิเช่น ทฤษฎีภาวะผู้นำบารมี (Charisma Leadership theories) (Bass, 1990; Conger & Kanungo, 1989; Nadler & Tushman, 1990) ทฤษฎีการพัฒนาคุณลักษณะบารมี (Development of charisma) (Du Brin, 1998) และทฤษฎีคุณลักษณะการปรุงแต่งของภาวะผู้นำบารมี (An attribution theory of charisma) (Conger & Kanungo,

1998) เป็นต้น 2) ภาวะผู้นำบารมีแบบตะวันออก (พุทธศาสนา) ได้แก่ ทศพิธราชธรรม พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 การเว้นจากอคติธรรม 3) ผลการศึกษางานวิจัย ภาวะผู้นำในบริษัทสังคมไทยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมชุมชน ดังนั้น คุณลักษณะภาวะผู้นำบารมี ที่ได้จากการบูรณาการแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยแบบสามเส้าได้ 8 กลุ่มตัวแปรหลัก 37 ตัวแปรย่อย (ดังรายการที่ 2)

ตารางที่ 2 การบูรณาการแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยตามบริบทของสังคมไทย

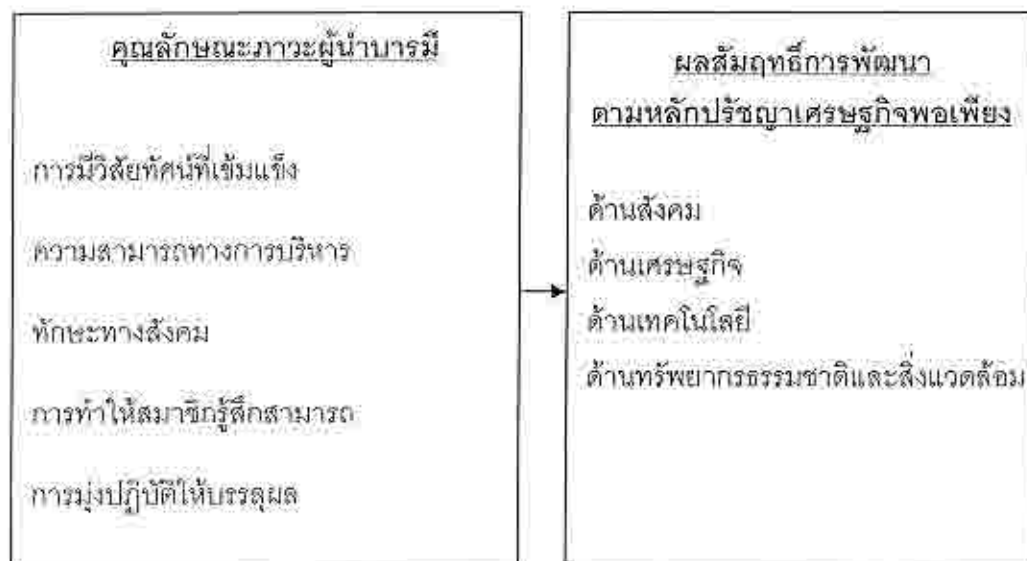
การมีวิสัยทัศน์ที่เข้มแข็ง (Strong Visionary) 1. ความรู้ ความเข้าใจ (Knowledge understanding) 2. การใช้สติปัญญา (Intelligence) 3. ยุทธศาสตร์วิถึการคิด (Strategic Thinking) 4. ความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) 5. กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Transform)	การมุ่งปฏิบัติให้บรรลุผล (An action orientation) 21. เชื่อมั่นตนเอง (Self-confidence) 22. กล้าเสี่ยง (Venturesome) 23. ความมุ่งมั่น (Ambition) 24. ความเชี่ยวชาญ (Expertise)
ความสามารถทางการบริหาร (Management Ability) 6. การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) 7. การบูรณาการเทคโนโลยี (Tech Integration) 8. การจัดการความเสี่ยง (Risk Management) 9. การจัดการความขัดแย้ง (Conflict Management) 10. นวัตกรรมจัดการ (Innovation Management) 11. การจัดการความรู้ (Knowledge Management)	แบบอย่างเชิงคุณสมบัติ (Attributes) 25. บุคลิกลักษณะดี (Personality) 26. มีอิทธิพลเหนือผู้อื่น (Influence) 27. อำนาจหน้าที่ (Authority) 28. <u>ฐานะทางเศรษฐกิจดี</u>
ทักษะทางสังคม (Social Skills) 12. ทักษะการสื่อสาร (Communication skills) 13. การมีส่วนร่วมในการทำงาน (Job Involvement) 14. ความสัมพันธ์กับผู้ตาม (Follower Relation) 15. ความสัมพันธ์กับสมาชิกผู้นำ (leader member R) 16. <u>สัมพันธ์กับภาครัฐเชิงอุปถัมภ์</u>	แบบอย่างเชิงพฤติกรรม (Behavior) 29. ความรับผิดชอบ (Responsible) 30. ความอดทนอดกลั้น (Be sensibly persistent) 31. หลีกเลี่ยงการใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ส่วนตัว 32. ความโปร่งใส (Transparent) 33. ความประหยัด (Saving)
การทำให้สมาชิกรู้สึกสามารถ (feel capable) 17. กระตุ้นให้มีความมุ่งมั่น (Inspiration Motivation) 18. การมอบอำนาจ (Empowered) 19. การให้พลัง (Energizing) 20. การให้รางวัลที่ไม่คาดคิด (Contingent Reward)	แบบอย่างเชิงจิตใจ (Mental) 34. มองโลกในแง่บวก (optimistic) 35. ตรงไปตรงมา (candid) 36. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (Munificent) 37. เสียสละ (Sacrifice)

องค์ประกอบตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงได้องค์ประกอบตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยดังนี้ 1) ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) คือ คุณลักษณะภาวะผู้นำบารมี ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ที่เข้มแข็ง ความสามารถทางการบริหาร ทักษะทางสังคม การปฏิบัติให้บรรลุผล การทำให้สมาชิกรู้สึกมีความสามารถ แบบอย่างเชิงคุณสมบัตื แบบอย่างเชิงพฤติกรรม แบบอย่างเชิงจิตใจ 2) ตัวแปรผล (Dependent Variables) คือ ผลสัมฤทธิ์การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านเทคโนโลยี และ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิดและทฤษฎี คุณลักษณะภาวะผู้นำและภาวะผู้นำแบบมีบารมี 17 ทฤษฎี ซึ่งเป็นแนวคิดทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นโดยนักวิชาการตะวันตก และผู้ศึกษาได้บูรณาการกับแนวคิดแบบตะวันออก (เชิงพุทธ) พร้อมกับทบทวนงานวิจัยในบริบทของสังคมไทยเพื่อสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย (ดังภาพที่ 2)

ภาพที่ 2: กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมุติฐานในการวิจัย

สมมุติฐาน ตัวแปรอิสระทั้ง 8 ตัวคือ ด้านการมีวิถีชีวิตที่เข้มแข็ง ด้านความสามารถทางการบริหาร ด้านทักษะทางสังคม ด้านการทำให้สมาชิกรู้สึกสามารถ ด้านการมุ่งปฏิบัติให้บรรลุผล ด้านแบบอย่างเชิงคุณสมบัติ ด้านแบบอย่างเชิงพฤติกรรม และด้านแบบอย่างเชิงจิตใจ มีตัวใดตัวหนึ่งซึ่งสามารถทำนาย ผลสัมฤทธิ์การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยทางสังคมศาสตร์ แบบผสมผสาน (Mix Research) คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) แบบมีสมมุติฐาน ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้เป็น "ผู้นำองค์กรเครือข่ายพัฒนาชุมชนดีเด่น" แกนนำหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง "อยู่เย็น เป็นสุข" ที่ได้รับรางวัลพระราชทานจากสมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี ประจำปี 2554 จำนวน 375 คน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ใช้เก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ทำการจัดเก็บรวบรวมโดยการแจกแบบสอบถามให้แก่ ผู้นำองค์กรเครือข่ายพัฒนาชุมชนดีเด่น ในงานพิธีมอบโล่รางวัลเชิดชูเกียรติ และได้รับการตอบกลับมาทั้งหมด การหาคุณภาพของเครื่องมือผู้วิจัยได้ทำการหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบสมมุติฐาน ประกอบด้วย การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สัมพันธ์ (Correlation coefficient) การวิเคราะห์พหุคูณถอย (Multiple Regression Analysis) ส่วนเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำภาครัฐ และผู้นำภาคประชาชนเพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนในการวิเคราะห์ วิจัยกรณีผลวิจัยครั้งนี้

สรุปผลการวิจัย

1) สรุปผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น หรือ Multicollinearity โดยใช้วิธีการ Correlation Analysis ระหว่างตัวแปรอิสระ คือ คุณลักษณะภาวะผู้นำบารมีทั้ง 8 คุณลักษณะ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง คุณลักษณะภาวะผู้นำบารมีทั้ง 8 คุณลักษณะ

ภาวะผู้นำบารมี	(Y)	(X ₁)	(X ₂)	(X ₃)	(X ₄)	(X ₅)	(X ₆)	(X ₇)	(X ₈)
คุณลักษณะภาวะผู้นำบารมี (Y)	1.00	.53 1 3	.56 3 7	.49 7 5	.50 8 1	.36 9 1	.41 4 9	.48 5 9	.40 2 5
ด้านวิสัยทัศน์ที่เข้มแข็ง (X ₁)		1.0 0 8	.75 8 6	.57 6 1	.60 1 9	.54 9 1	.59 1 9	.44 9 5	.32 5 5
ด้านความสามารถทางการบริหาร (X ₂)			1.0 0 2	.68 2 5	.67 5 7	.55 7 8	.57 8 7	.54 7 5	.39 5 5
ด้านทักษะทางสังคม (X ₃)				1.0 0 2	.72 2 0	.58 0 7	.60 7 0	.66 0 1	.50 1 1
ด้านทำให้สมาชิกรู้สึกสามารถ (X ₄)					1.0 0 2	.62 2 6	.52 6 6	.70 6 6	.57 5 5
ด้านมุ่งปฏิบัติให้บรรลุผล (X ₅)						1.0 0 9	.67 9 9	.66 9 9	.56 9 9
ด้านแบบอย่างเชิงคุณสมบัติ (X ₆)							1.0 0 4	.63 4 4	.57 4 4
ด้านแบบอย่างเชิงพฤติกรรม (X ₇)								1.0 0 6	.81 6 6
ด้านแบบอย่างเชิงจิตใจ (X ₈)									1.0 0 0

จากตารางที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระทั้งหมด ไม่ปรากฏว่า ความสัมพันธ์คู่ใดมีค่าความสัมพันธ์เกินกว่า 0.85 จึงถือว่าตัวแปรต้นทั้งหมดไม่มีปัญหา ความสัมพันธ์กันเอง จึงสามารถศึกษาวิเคราะห์ตัวแปรต้นทั้งหมดที่ส่งผลต่อตัวแปรตามด้วย เทคนิคการวิเคราะห์สมการพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาอิทธิพลของ ตัวแปรต้นที่มีต่อตัวแปรตามได้

การทดสอบสมมติฐาน ตัวแปรอิสระทั้ง 8 ตัวคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ที่เข้มแข็ง ด้านความสามารถทางการบริหาร ด้านทักษะทางสังคม ด้านการทำให้สมาชิกรู้สึกสามารถ ด้าน การมุ่งปฏิบัติให้บรรลุผล ด้านแบบอย่างเชิงคุณสมบัติ ด้านแบบอย่างเชิงพฤติกรรม

และด้านแบบอย่างเชิงจิตใจ มีตัวใดตัวหนึ่งซึ่งสามารถทำนาย ผลสัมฤทธิ์การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

การวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะภาวะผู้นำบารมีทั้ง 8 ด้าน ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยวิธี Enter Multiple Regression

ตารางที่ 5 ค่าสัมประสิทธิ์และค่าสถิติทดสอบ คุณลักษณะภาวะผู้นำบารมี ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Enter Multiple Regression)

คุณลักษณะภาวะผู้นำบารมี	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่	.985	.198		4.967	.00
ด้านวิสัยทัศน์ที่เข้มแข็ง (X ₁)	.243	.066	.246	3.657	.00*
ด้านความสามารถทางการบริหาร (X ₂)	.246	.075	.239	3.300	.00*
ด้านทักษะทางสังคม (X ₃)	-.085	.062	-.092	1.360	.17
ด้านทำให้สมาชิกรู้สึกมีความสามารถ (X ₄)	.070	.067	.075	1.043	.29
ด้านการมุ่งปฏิบัติให้บรรลุผล (X ₅)	-.117	.056	-.131	-2.067	.03*
ด้านแบบอย่างเชิงคุณสมบัตินี้ (X ₆)	-.015	.059	-.017	-.256	.79
ด้านแบบอย่างเชิงพฤติกรรม (X ₇)	.076	.082	.082	.929	.35
ด้านแบบอย่างเชิงจิตใจ (X ₈)	-.133	.062	-.155	-2.141	.03*

SE_{est} = ± 372 R = .628 R² = .394 F = 29.789**

SE_{est} แทน ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์

R แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ

R² แทน ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์

F แทน สถิติที่ใช้เปรียบเทียบกับค่าวิกฤตจากการแจกแจงแบบเอฟเพื่อทราบนัยสำคัญของ

R

จากตาราง 5 พบว่า ปัจจัยหลัก 4 ตัวแปร ซึ่งเป็นตัวพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ถูกคัดเลือกเข้าสมการพยากรณ์ ปัจจัยหลักที่เป็นตัวพยากรณ์ ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ที่เข้มแข็ง (X₁) ด้านความสามารถทางการบริหาร (X₂) ด้านการมุ่งปฏิบัติให้บรรลุผล (X₅) และด้านแบบอย่างเชิงจิตใจ (X₈) โดยปัจจัยทั้ง 4 สามารถอธิบายผลสัมฤทธิ์ของการ

พัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (R²) ได้ร้อยละ 39.40 และมีความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ (SE_{est}) เท่ากับ 3.72 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าสถิติจากตารางนำมาสร้างเป็นสมการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้ดังนี้

$$\text{สมการ } y = 0.985 + 0.243 x_1 + 0.246 x_2 - 0.117 x_3 + 0.113 x_4$$

$$\text{สมการมาตรฐาน } y = 0.246 x_1 + 0.239 x_2 - 0.131 x_3 + 0.155 x_4$$

เมื่อ y แทน ผลสัมฤทธิ์การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

X₁ แทน ด้านวิสัยทัศน์ที่เข้มแข็ง

X₂ แทน ด้านความสามารถทางการบริหาร

X₃ แทน ด้านมุ่งปฏิบัติให้บรรลุผล

X₄ แทน ด้านแบบอย่างเชิงจิตใจ

สรุปคุณลักษณะภาวะผู้นำบารมีที่ส่งผลต่อการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีเพียง 4 คุณลักษณะ ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ที่เข้มแข็ง (x₁) ด้านความสามารถทางการบริหาร (x₂) ด้านมุ่งปฏิบัติให้บรรลุผล (x₃) และด้านแบบอย่างเชิงจิตใจ (x₄)

2) สรุปผลการสัมภาษณ์

การวิจัยในครั้งนี้ได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อทวนสอบผลการศึกษาเชิงปริมาณ คุณลักษณะภาวะผู้นำบารมีที่มีอำนาจในการพยากรณ์ต่อผลสัมฤทธิ์การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้นำภาคราชการและผู้นำภาคประชาชน จึงได้ทำสรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกว่าปัจจัยใดบ้างที่สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณในลักษณะตัวแบบ "ผู้นำตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" (ดังภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 แสดงความสอดคล้องของผลการวิจัยเชิงปริมาณและผลการสัมภาษณ์

จากภาพที่ 3 กรอบด้านซ้ายแสดงสัมภาษณ์เชิงลึก คุณลักษณะของผู้นำตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ชุดตัวแปรที่มีความสอดคล้องกับการทดสอบสมมติฐานเชิงปริมาณปรากฏดังกรอบด้านบน และชุดตัวแปรที่มีความสำคัญเพิ่มเติม นอกเหนือจากการทดสอบสมมติฐานปรากฏดังกรอบด้านล่าง ดังนั้นเห็นได้ว่าจากผลการสัมภาษณ์เชิงลึกมี 2 ปัจจัยเพิ่มที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ X7 แบบอย่างเชิงพฤติกรรม X4 ทักษะทางสังคม

อภิปรายผล

คุณลักษณะภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มี 4 ลักษณะ ได้แก่ X1 การมีวิสัยทัศน์ที่เข้มแข็ง X2 ความสามารถทางการบริหาร X8 แบบอย่างเชิงจิตใจ และ X5 การมุ่งปฏิบัติให้บรรลุผล และผลการสัมภาษณ์ให้ความสำคัญกับวิสัยทัศน์ของผู้นำซึ่งถือว่าเป็นทิศทางที่สำคัญของผู้นำในการพัฒนา ส่วนความสามารถทางการบริหารเป็นเครื่องมือที่จะทำหน้าที่ขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ดังกล่าว และแบบอย่างเชิงจิตใจที่ดีงาม เช่น ความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ จะเป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวของผู้นำในบริบทสังคมไทย ซึ่งผล การศึกษาดังกล่าวมีความคล้ายกับแนวคิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (2512) ทรงให้พระบรมราโชวาทด้านการพัฒนาชนบทแก่ผู้ว่าราชการจังหวัดว่า "การพัฒนาชนบทเป็นงานที่สำคัญ

เป็นงานยาก เป็นงานที่จะต้องทำให้ได้ด้วยความสามารถ ด้วยความเฉลียวฉลาด คือทั้งเฉลียวทั้งฉลาด ต้องทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ" และแม้แต่ผลการวิจัยของนักวิชาการชาวตะวันตกหลายท่านที่แม้จะอยู่ต่างบริบทสังคมหรือเป็นการศึกษาจากบริบทสังคมที่เน้นโครงสร้างหน้าที่ ยังคงให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะของผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์ ความสามารถทางการบริหารและการมีคุณธรรม อาทิ Caryle (1919) พบว่า ทฤษฎีผู้นำที่ยิ่งใหญ่ (Great man theory) ประกอบด้วยคุณลักษณะ การมีคุณธรรม การมีความเข้าใจการเปลี่ยนแปลง การมีความสามารถในการกระตุ้นระดับบุคคลและระดับองค์กรเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การมีทักษะทางด้านสังคมและการมีจิตใจที่ดี ซึ่งเป็นที่น่าเชื่อถือต่อมวลชนอย่างกว้างขวาง ส่วน Ohio State University (1940) ได้ศึกษาทฤษฎีที่เน้นพฤติกรรมการบริหารจัดการตามโครงสร้างหน้าที่ โดยผู้นำต้องสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น มีการปฏิบัติให้เกิดการเปลี่ยนแปลง มีคุณธรรม ใช้การโน้มน้าวจริงใจและสร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้อื่น การสร้างการยอมรับ มีความรู้เกี่ยวกับงานการบริหารจัดการตามอำนาจหน้าที่ และมีวิสัยทัศน์ในการสนับสนุนให้การปฏิบัติงานบรรลุผลในการเปลี่ยนแปลง ส่วนแนวคิดแบบตะวันออก (เชิงพุทธศาสนา) ที่เกี่ยวกับธรรมของนักปกครองยังให้ความสำคัญกับลักษณะของผู้นำกับการปกครอง ด้านการมีวิสัยทัศน์ การมีความสามารถ และการมีจิตใจที่ดี ดังเช่น ทศพิธราชธรรม (2554) ซึ่งเป็นหลักพระราชจริยวัตรที่พระเจ้าแผ่นดินทรงประพฤติเป็นหลักธรรม ได้แก่ การให้ทาน การเสียสละทรัพย์สินของ การเสียสละเวลาความสุขส่วนตน เพื่อความสุขส่วนรวม ความซื่อตรงฐานะของผู้ปกครอง ความอ่อนโยนอย่างมีสัมมาคารวะ ไม่เบียดเบียน ไม่ก่อกุศลให้แก่ผู้อื่น และ ความหนักแน่น ถือความถูกต้อง เทียงธรรม ส่วนคำสอนของพระสงฆ์ระดับเจ้าคณะจังหวัด จีบุลธรรมวาทิ (พระราชวรณเวที) (2554) กล่าวว่า นักปกครองต้องมีศีลธรรม และจะต้องฝึกฝนอบรมตนให้มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้ หูไกล คือ คอยรับฟังข่าวสารเหตุการณ์รอบด้าน มีข่าวกรองที่ดี ใจกล้า คือ มีจิตใจเข้มแข็งอดทนไม่ย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรคต่างๆ และตากว้าง คือ ต้องเป็นคนมีโลกทัศน์กว้างขวาง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี นอกจากนี้ผลการวิจัยที่ศึกษาในบริบทของสังคมไทยยังให้ความสำคัญกับลักษณะผู้นำชุมชนด้านการมีวิสัยทัศน์ การมีความสามารถ และการมีจิตใจที่ดี อาทิ ทองใบ สิงสีทา (2552) พบว่า ผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพียง ต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีเจตคติในระดับสูง ปรีชา วุฒิกานณ์ (2548) ได้ศึกษาตัวชี้วัดคุณลักษณะผู้นำด้านการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็ง มี 5 มิติ ดังนี้ 1) มิติด้านความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง 2) มิติด้านการบริหารจัดการ 3) มิติด้านวิสัยทัศน์ 4) มิติด้านการแก้ปัญหาอย่างบูรณาการ และ 5) มิติด้านการสร้างสรรค์สังคมอย่างยั่งยืน ส่วน

ณัฐนรี ศรีทอง (2552) พบว่า การพัฒนาชุมชนให้สำเร็จนั้น ผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่ง ต่อการพัฒนาชุมชนในฐานะที่เป็นผู้นำของประชาชนในชุมชนทั้งในด้านของความคิด การกระทำ และการติดตามประเมินผล ถัดมาคือความยากลำบากในการปฏิบัติงานในชุมชน อดกลั้นต่อ คำพูดและการกระทำของประชาชนในชุมชน ซึ่งมีความแตกต่างกันไป ต้องเป็นผู้มีความสามารถ เป็นพิเศษต่อการประสาน สัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างบุคคล การประสานความคิดประสานความร่วมมือ และการประสานพลังของประชาชน ในชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

บทสรุป

คุณลักษณะภาวะผู้นำบารมีตามทฤษฎี มี 8 ประการ ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ที่ เข้มแข็ง ความสามารถทางการบริหาร ทักษะทางสังคม การทำให้สมาชิกรู้สึกมีความสามารถ การ มุ่งปฏิบัติให้บรรลุผล แบบอย่างเชิงคุณสมบัตื แบบอย่างเชิงพฤติกรรม แบบอย่างเชิงจิตใจ ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การพัฒนาตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงมี 4 ลักษณะ ได้แก่ X1 การมีวิสัยทัศน์ที่เข้มแข็ง X2 ความสามารถทางการ บริหาร X8 แบบอย่างเชิงจิตใจ และ X5 การมุ่งปฏิบัติให้บรรลุผล และคุณลักษณะภาวะผู้นำที่มีผล ต่อประสิทธิผลการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมี 2 ลักษณะ ได้แก่ ด้านทักษะทาง สังคม และด้านแบบอย่างเชิงพฤติกรรม ส่วนคุณลักษณะภาวะผู้นำที่ไม่มีผลต่อการพัฒนาตาม หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมี 2 ลักษณะ ได้แก่ การทำให้สมาชิกรู้สึกมีความสามารถและ แบบอย่างเชิงคุณสมบัตื

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านวิชาการ ยังมีประเด็นที่นักศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมอีกมาก เช่น งานวิจัยพื้นฐาน ได้แก่ (1) การอบรมและการพัฒนาภาวะผู้นำในชุมชน (2) พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศต่อการ ปฏิบัติงานของผู้นำชุมชน ส่วนงานวิจัยประเภทวิจัยและพัฒนา ได้แก่ (1) การพัฒนากลยุทธ์เพื่อ เสริมสร้างความคิดริเริ่มสำหรับผู้นำชุมชน (2) กลยุทธ์เสริมสร้างความสามารถและความมุ่งมั่นใน การทำงานของผู้นำชุมชน

2. ด้านการงานนโยบาย ภาครัฐหน่วยงานส่วนกลาง เช่น กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ควรมอบหมายให้ คณะกรรมการบริหารจังหวัด (กบจ.) เป็นเจ้าภาพในการบูร ณาการใช้นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาระดับจังหวัดและระดับอำเภอ มีการจัดการ

แบบบูรณาการ ทั้งด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ และด้านกำลังคน เพื่อพัฒนาผู้นำภาคประชาชน และผู้นำในหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3. ด้านการปฏิบัติ ควรมีการส่งเสริมคุณลักษณะภาวะผู้นำที่ส่งผลสัมฤทธิ์และส่งผลต่อ ประสิทธิภาพในการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งในภาครัฐหรือภาคเอกชนซึ่งหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและภาคประชาชนคือผู้นำที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นทางการ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน (อช.) ผู้นำกลุ่มหรือองค์กรที่เป็นแกนหลักในการพัฒนา กหมู่บ้าน และผู้นำศูนย์ประสานงาน

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2554). *หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมความ
เข้มแข็งชุมชน.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2554). *การนำปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียงไปใช้*. เข้าถึงได้จาก <http://www.oae.go.th>
- การมีได้เต็มแห่งประเทศไทย ปตท. (2554). *โครงการรักษา สร้างคน 84 ตำบล วิถีพอเพียง*.
เข้าถึงได้จาก www.pttplc.com.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และพรพิไล เดชวิธา. (2537). *วัฒนธรรมหมู่บ้านไทย*. กรุงเทพฯ: พิมพ์
ลักษณะ.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2540). *ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่*. กรุงเทพฯ:
วิภาษา.
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2552). *การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ณรงค์ พ่วงพิศ และสุรชาติ รัตโธสง. (2542). *อำนาจหน้าที่และบทบาทของสมาชิก รัฐสภาไทย
ที่มาจาก การแต่งตั้ง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ณัฐนรี ศรีทอง. (2552). *ภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: โอ.เอ. ฟรินติ้ง แอ๊ดส์.
เดวิด โกลด์สเธอร์รี่. (2530). *มองทฤษฎีการพัฒนาอย่างวิเคราะห์* (ม.ร.ว. พุทธิสถาน ชุมพล ผู้
แปล). กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาการพัฒนาสังคม คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธรรมรักษ์ การพิศิษย์. (2543). *วิสัยการวางแผนพัฒนาประเทศในสหัสวรรษหน้า*. กรุงเทพฯ: เพชร
รุ่งการพิมพ์.

- ธัญญา จิตต์สงวน. (2550). *การพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: กระแสใหม่ในความเป็นกระแสสากล*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2549). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระเทพโสภณ (ประยูร อัมมจิตโต). (2540). *ก้าวสู่ศตวรรษใหม่ด้วยพุทธธรรมและเทคโนโลยี*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พิสิฐ ลี้อาธรรม. (2549). *ทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจมหภาคการเงินการคลัง*. เข้าถึงได้จาก th.wikipedia.org/wiki/
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2544). *ทฤษฎีใหม่ในการพัฒนาประเทศ*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิชัยพัฒนาสามสิบห้าปี.
- ยุวัฒน์ วุฒิมะณี. (2553). *เอกสารประกอบการสอนวิชาการประกอบอาหารและการจัดการธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.
- สมเกียรติ อ่อนนิมล. (2552, 26 กุมภาพันธ์). *วิกฤต "เศรษฐกิจพอเพียงปรัชญา ไม่ใช่ทฤษฎี"*. *มติชน*. น. 11.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2536). *สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ กิ่งงานพัฒนา (รายงานวิจัย)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2551). *ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาลังคม (พิมพ์ครั้งที่ 8)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กปร. (2550). *บทบาทของผู้เฝ้าตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2553). *การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง*. เข้าถึงได้จาก www.nesdb.go.th
- สำนักพระราชเลขานุการ. (2518). *ประมวลพระราชดำรัสที่พระราชทานในโอกาสต่างๆ ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2516 - จนถึงเดือนธันวาคม 2517 ใน พระบรมราชโองการ ในพิธีพระราชทานปริญญา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันพฤหัสบดีที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517 (น. 208)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร, 2518.
- Carrell, M. R., Jennings, D. F., & Heavrin, C. J.D. (1997). *Fundamental of organization behavior*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

Certo, S. C . (1997). *Modern management* (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.

The Economist. (2007). *Rebranding thaksinomics and wrecking the economy, with the UN's ill-judged backing*. Jan. 11th 2007 Bangkok. Retrieved from www.economist.com/node/8521976

The United Nations Conference for Environment and Development [UNCED]. (1992). *Sustainable Development*. Retrieved from www.un.org/geninfo/bp/enviro.html